

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

3.Ünite : Milli Bir Destan: Ya İstiklal Ya Ölüm

2.Bölüm : Batı Cephesi

a. Düzenli Ordunun Kurulması

Mondros Ateşkes Antlaşması gereği ordumuzun büyük bir bölümü terhis edildiği için Osmanlı Devleti savunma gücünden yoksun kalmıştı. Bu sebeple Mustafa Kemal, İstanbul'dan Samsun'a geçtiğinde Anadolu'da işgal edilmemiş bölgelerdeki askerî birliklerin terhislerini durdurmaya çalıştı. Fakat Anadolu'da Kâzım Karabekir'in komutasındaki 15. Kolordu ve Ankara'daki 20. Kolordu'dan başka, düşmanla çarpışabilecek düzenli bir ordu kalmamıştı.

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra Anadolu'da düşman işgalleri başlayınca işgalleri durdurmak için bölgesel amaçlı Kuvâ-yı Millîye birlikleri oluşturuldu. Kurulan bu birlikler, ilk zamanlarda Yunan ilerleyişini durdurmada ve Anadolu'da Millî Mücadele'ye karşı çıkan ayaklanmaları bastırmada etkili oldular. Her bölgede kendi liderleri çevresinde toplanan bu Kuvâ-yı Millîye birlikleri zamanla düşman karşısında yetersiz kalmaya başladı. Çünkü bu birlikler, bir merkezden yönetilmeyip disiplinden yoksun ve düzensiz bir biçimde hareket ediyorlardı. Ayrıca bu birlikler, zaman zaman halktan zorla yiyecek ve malzeme de topluyorlardı. Bu arada kendilerine yardımcı olmayan halkı da cezalandırıyorlardı. Kuvâ-yı Millîye birliklerinin bu tür davranışları halk üzerinde tepkilere yol açtı.

Mustafa Kemal, Kuvâ-yı Millîye birliklerinin düzenli ve yeterli bir ordu olmadığını biliyordu. Düşmana karşı koyabilmek için düzenli bir ordu kurulması gerektiğini düşünüyordu.

Yeni bir ordu kurulması için hazırlıklar yapılırken Uşak üzerinden saldırıya geçen Yunanlar, 8 Temmuz 1920'de Bursa'yı işgal ettiler. Yaşanan işgal ve gelişmeler, düzenli ordunun gerekliliğini bir kez daha ortaya koydu. BMM, düzenli ordunun kurulması için karar aldı ve bu kararı uygulamaya koydu. Düzenli ordunun kurulması kararından sonra Batı Cephesi'nde yeni düzenlemeler yapıldı. Batı Cephesi Komutanı Ali Fuat (Cebesoy) görevden alınarak yerine Albay İsmet (İnönü) Bey atandı.

Kuvâ-yı Millîye birliklerindeki yetenekli asker ve subaylar da düzenli orduda yerlerini almaya başladılar. Ayrıca seferberlik ilan edilerek halkın yeni kurulan orduya katılması sağlandı. Böylece BMM'ye bağlı düzenli bir ordu kurulmuş oldu.

b. Birinci İnönü Muharebesi (6-11 Ocak 1921)

Kuvâ-yı Millîye birliklerinin yeterince başarılı olamaması sonucunda Yunanlar, İtilaf Devletleri'nin desteği ile Anadolu'daki ilerlemelerine devam ettiler. Özellikle düzenli ordunun kurulması sırasında Ethem Bey'in çıkardığı ayaklanmadan yararlanmak isteyen Yunanlar, 6 Ocak 1921'de büyük bir saldırıya geçtiler. Yunanların bu saldırıdaki amacı, Türk ordusunun güçlenmesini engelleyerek Eskişehir'i ve demir yollarını denetim altına almaktı. Bu amaçla Bursa - Uşak çizgisinden Eskişehir ve Afyon üzerine harekete geçtiler.

Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey komutasındaki Türk birlikleri, İnönü bölgesinde Yunanları durdurdu. Yapılan savunma savaşında Türk ordusu Yunanlara karşı önemli bir

başarı kazandı. Yunan ordusu, 10 - 11 Ocak 1921 gecesi bölgeden geri çekilmek zorunda kaldı.

Birinci İnönü Muharebesi'nin kazanılmasından sonra Türk ordusu, ayaklanan Ethem Bey kuvvetleri üzerine yürüdü. Bu birlikler kısa sürede dağıtıldı. Ethem Bey, Yunanlara sığınmak zorunda kaldı.

Birinci İnönü Zaferi, yeni kurulan düzenli ordunun kazandığı ilk başarı oldu. Bu zaferden sonra, Batı Cephesi Komutanı Albay İsmet Bey'in rütbesi generalliğe yükseltildi. Birinci İnönü Zaferi'nin ülke içinde ve dışında çok büyük etkileri oldu. Öncelikle kendi çıkarları için Yunanları destekleyen İngiltere, Yunanların aldığı bu yenilgi karşısında büyük bir düş kırıklığına uğradı. İngiltere, bir an önce barış antlaşmasının imzalanmasını sağlamak için Londra'da bir konferans düzenledi.

Unutmayınız

Bu zaferle Türk halkının Millî Mücadele'ye ve BMM'ye olan güveni arttı. Artık Kurtuluş Savaşı'nın kazanılabileceği düşüncesi halk arasında ağırlık kazandı. Bu arada Sevr Antlaşması'nın Türklere zorla kabul ettirilemeyeceğini anlayan İtilaf Devletleri arasında bir endişe oluştu.

c. Birinci İnönü Muharebesi'nden Sonra Yaşanan Gelişmeler

1921 Anayasası: Teşkilat-ı Esasiye

Yeni Devletin İlk Anayasası

Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde karışıklıklara son vermek için yeni bir anayasa hazırlanmasına karar verildi. Bu ihtiyacı gidermek amacıyla BMM, 20 Ocak 1921 tarihinde yapılan görüşmeler sonucunda **1921 Anayasası'nı (Teşkilat-ı Esasiye)** kabul etti ve anayasa uygulanmaya başlandı. Bu anayasa 1924 yılında yeni bir anayasa hazırlanana kadar yürürlükte kaldı. 1921 Anayasası'nın önemli maddeleri şunlardır:

- Egemenlik kayıtsız ve şartsız milletindir. Yönetim usulü halkın kendi mukadderatını (geleceğini), bizzat ve bilfiil idare etmesi esasına dayanır. (1. madde)
- Yürütme gücü ve yasama yetkisi, milletin tek ve gerçek temsilcisi olan Büyük Millet Meclisinde belirir ve toplanır. (2. madde)
- Türkiye Devleti, Büyük Millet Meclisince yönetilir ve hükûmeti "**Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti**" adını alır. (3. madde)

24 maddeden oluşan 1921 Anayasası, millî egemenlik ilkesi doğrultusunda yeni bir devletin kurulduğunu bildirmektedir. Ayrıca bu anayasa "Meclis Hükûmeti" sistemi ve "Güçler Birliği" ilkesini de benimsemekteydi.

Unutmayınız

Daha önce meclisin adı Büyük Millet Meclisi (BMM) iken bu tarihten sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) olacaktır.

Londra Konferansı (21 Şubat - 12 Mart 1921)

İtilaf Devletleri, TBMM ordularının Birinci İnönü Muharebesi'ndeki başarısını görünce Sevr Antlaşması maddelerine göre Anadolu'yu paylaşmanın basit bir olay olmadığını anladılar.

Birinci İnönü Zaferi'nin kazanılmasından sonra İtilaf Devletleri arasında görüş ayrılıkları ortaya çıktı. İtilaf Devletleri, TBMM'nin daha fazla güçlenmesine fırsat vermeden bu durumu kendi çıkarlarına göre çözmek istediler. Aralarında, Londra Konferansı'nın toplanmasına karar verdiler. Londra Konferansı'nın toplanmasındaki gerçek amaç ise bazı değişiklikler yaparak Sevr Antlaşması'nı TBMM Hükûmeti'ne kabul ettirmektir.

İtilaf Devletleri toplantıya sadece Osmanlı Hükûmeti'ni çağırды. TBMM Hükûmeti'nin de bir temsilci gönderebileceğini bildirdiler. İtilaf Devletleri hâlâ TBMM Hükûmeti'nin varlığını kabul etmek istemiyordu. Oysa düzenli ordu, Sevr Antlaşması'nı onaylamayan, Millî Mücadele'ye girişen ve Birinci İnönü Zaferi'ni kazanan TBMM Hükûmeti'ne bağlıydı.

Mustafa Kemal, TBMM Hükûmeti'nin İtilaf Devletleri tarafından resmen çağırılmadıkça konferansa bir temsilci göndermeyeceğini belirtti. Bu gelişmeden sonra İtilaf Devletleri İtalya aracılığıyla TBMM Hükûmeti'ni de toplantıya resmen davet etti.

Mustafa Kemal, Misak-ı Millî'yi ve millî bağımsızlık mücadelesini dünya kamuoyuna duyurabilmek amacıyla bu toplantıya Bekir Sami Bey başkanlığında bir heyet gönderdi.

İtilaf Devletleri, toplantıda İstanbul ve TBMM hükûmetleri arasında çıkacak bir anlaşmazlıktan yararlanmak istiyordu. Fakat İstanbul Hükûmeti sözcüsü, Türk halkını temsil etme yetkisinin TBMM Hükûmeti temsilcisine ait olduğunu bildirerek konferanstan çekildi. Böylece İtilaf Devletleri'nin oyunu bozulurken Türk hükûmetleri arasındaki olası bir çekişme de önlenmiş oldu.

Toplantıda İtilaf Devletleri, Sevr Antlaşması'nı çok az değiştirerek Türk Hükûmeti'ne onaylatmak istediler. Türk tarafının bu öneriyi kabul etmemesi ve Yunanların Anadolu'da yeniden saldırıya geçmeleri üzerine, Londra Konferansı bir sonuç alınmadan dağıldı.

Unutmayınız

TBMM Hükûmeti, Londra Konferansı'na katılmakla barışçıl bir tutum izlediğini tüm dünyaya gösterdi. Böylece Türk milletinin haklı davası, devletler kamuoyuna duyurulurken TBMM'nin varlığı hukuki olarak İtilaf Devletleri tarafından ilk defa tanınmış oldu.

Afganistan ile Dostluk Antlaşması (1 Mart 1921)

Birinci İnönü Savaşı'nın zaferle noktalanmasından sonra, Moskova'da bir araya gelen TBMM Hükûmeti temsilcileri ile Afganistan arasında 1 Mart 1921 tarihinde bir dostluk antlaşması imzalandı. Buna göre;

- TBMM ile Afganistan'ın aralarındaki manevi birliği politik alanda da sürdürmek istedikleri, her iki devletin de birbirlerinin bağımsızlığına saygı gösterecekleri kararı alındı. Doğu uluslarının yönetim biçimlerini belirlemekte özgür oldukları, emperyalist güçlerin bu milletlerden biri üzerine yapacakları saldırıyı kendi ülkelerine yapılmış sayıp bu saldırıyı gidermek için çalışacakları da bu antlaşmada belirtildi.

- Türkiye, Afganistan'a kültürel bakımdan yardım etmeyi, subay ve öğretmen göndermeyi taahhüt etti. Afganistan Hükûmeti Ankara'ya elçi göndererek TBMM Hükûmeti'nin yanında yer aldığını gösterdi.

Unutmayınız

TBMM'yi tanıyan ilk İslam devleti Afganistan olmuştur.

İstiklâl Marşı'nın Kabulü (12 Mart 1921)

Millî Marş Nasıl Yazıldı?

"İstiklal Marşı'nın Kabulü" konulu panelde konuşma yapan Doç. Dr. Songül Keçeci Kurt, İstiklal Marşı'nın yazılışını şöyle anlattı: Cumhuriyet kurma hazırlığında olan TBMM'nin bağımsızlığının sembolü sayılacak bir marşa ihtiyacı vardı. Böyle bir marş ile halkın moral gücü sağlam tutulacak, TBMM düzenli orduyu kurarken ordu - millet dayanışması sağlanacaktı. Öncelikle bir yarışma düzenlendi, yarışmaya 724 şiir gönderilmiş ancak bu şiirlerin hiçbiri millî marş olmaya değer görülmemişti. Bu arada, böyle bir şiiri ancak Mehmet Akif'in yazabileceği, ancak ödül işine Akif'in sıcak bakmayacağı bilinmektedir. Akif'in yakın arkadaşı Hasan Basri'nin de araya girmesiyle Akif kısa bir süre zarfında İstiklâl Marşı'nı yazar. Akif'in ödülü geri çevirmesi de ülke sevgisinin para ile ölçülemeyeceğinin kanıtıdır. Mustafa Kemal, İstiklâl Marşı'nın kabulünü Mecliste ısrarla savunmuş; "Bu marşın bağımsızlık davamızı anlatışı yönünden büyük manası vardır. Benim en beğendiğim bölümü ise '**Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet/Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin İstiklâl**' dizeleridir." demiştir. Atatürk bu dizelerin Türk milleti tarafından daima hatırlanmasını istemiştir.

www.fenedebiyat.amasya.edu.tr

Bunları Biliyor musunuz?

Mehmet Akif Ersoy, İstiklâl Marşı'nın yazıldığı o günleri şöyle anlatmaktadır:

"– İstiklâl Marşı... O günler, ne samimi ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Bin bir facia karşısında bunalan ruhların, ızdıraplar içinde kurtuluş dakikalarını beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin bir hatırasıdır. O şiir, bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu ben de yazamam. Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim, millete karşı en kıymetli hediyem budur.

– Allah, bir daha bu millete İstiklâl Marşı yazdırmazın."

Moskova Antlaşması (16 Mart 1921)

Birinci Dünya Savaşı sırasında Bolşevik İhtilali'ni yaşayan Sovyetler Birliği'nde, savaştan sonra yeni bir yönetim kuruldu. Sovyetler Birliği, kurduğu bu yeni rejimi hem kendi ülkesinde benimsetmek hem de Avrupa ülkelerine yaymak istedi. Bu gelişmeler, Avrupa ülkelerinin Sovyetler Birliği'ne cephe almasına sebep oldu.

Dünya siyasetinde yalnız kalan Sovyetler Birliği, o sırada Avrupa devletleri ile savaşan Büyük Millet Meclisi Hükûmetine yakınlaşma politikası izledi. Çünkü yayılmacı güçlere karşı mücadele veren Büyük Millet Meclisi Hükûmetini kendisine daha yakın buluyordu. Ayrıca Anadolu'nun İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesiyle, Sovyetler Birliği'nin güney sınırları tehlike içine

girmiş oluyordu. Sovyetler Birliği, güney sınırının güvenliği açısından Anadolu'daki olaylarla ilgilenmeye başladı. TBMM'nin açılışından kısa bir süre sonra Misak-ı Millî'yi tanıdığını bildirdi.

TBMM Hükûmeti, Kurtuluş Savaşı devam ederken doğuda Ermenilere, güneyde Fransızlara ve batıda da Yunanlara karşı başarılar kazanıyordu. Türk devletinin bu başarılarından etkilenen Sovyetler Birliği, TBMM Hükûmeti ile **Moskova Antlaşması**'nı imzaladı (16 Mart 1921).

İmzalanan antlaşmaya göre yeni Sovyet yönetimi Misak-ı Millî'yi resmen tanıdı. Kapitülasyonların kaldırıldığını kabul etti. Ayrıca iki hükûmetten birinin tanımadığı antlaşmayı diğerinin de tanımayacağı kararı alındı.

TBMM Hükûmeti, Moskova Antlaşması ile büyük bir siyasi başarı elde etti. Çünkü bu antlaşmayla Sovyetler Birliği, hem TBMM'yi tanıdı hem de Sevr Antlaşması'nı geçersiz sayarak Misak-ı Millî'yi kabul etti. Moskova Antlaşması'yla doğu sınırimız büyük ölçüde çizilirken bu sınırimızın güvenliği de sağlanmış oldu. Böylece Doğu Cephesi'nde bulunan askerî güçler diğer cephelere kaydırıldı.

Unutmayınız

Sovyetler Birliği Misak-ı Millî'yi tanıyan ilk büyük Avrupa devletidir.

ç. İkinci İnönü Muharebesi (26 Mart - 1 Nisan 1921)

İtilaf Devletleri, Londra Konferansı'nda istedikleri sonucu alamamışlardı. Bu sebeple Yunan kuvvetlerini tekrar destekleyerek Sevr Antlaşması'nı Türk milletine zorla onaylatmayı düşündüler.

Yunanlar, İnönü Muharebesi'nde aldıkları yenilgiyi unutturmak, Türk ordusunun daha da güçlenmesini engellemek amacıyla hızlı bir şekilde yeniden saldırıya geçtiler. Asıl düşünceleri Eskişehir üzerinden Ankara'ya, yani BMM'ye ulaşarak Millî Mücadele'ye bir an önce son vermektir.

Bursa ve Uşak'tan başlayan Yunan saldırısı, Eskişehir ve Afyon'a doğru yayıldı. Ülkelerinden lojistik destek sağlayan Yunan birlikleri, İnönü bölgesinde Türk askeri ile karşı karşıya geldi (26 Mart 1921). Batı Cephesi ve İnönü'deki Türk birliklerini yöneten İsmet Paşa, Türk ordusuna ne olursa olsun savundukları bölgelerden ayrılmamasını emretti.

Sayı ve silah bakımından üstün Yunan birlikleri, Türk ordusunun yaptığı savunma ile durduruldu. İsmet Paşa'nın emriyle karşı saldırıya geçen Türk askeri, Yunan birliklerini bozguna uğratarak geri çekilmek zorunda bıraktı (1 Nisan 1921).

Kazanılan zaferden dolayı çok mutlu olan Mustafa Kemal, Türk ordusunun moralini yükseltmek için İsmet Paşa'ya bir mesaj gönderdi. Bu mesajında **"Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs (kötü) talihini de yendiniz."** diyerek İsmet Paşa'ya kutladı.

İkinci İnönü Zaferi, ülke içinde ve dışında büyük bir yankı yaptı. Bu başarı İtilaf Devletleri arasındaki görüş ayrılıklarını artırdı. Bunun üzerine İtalya, Anadolu'da işgal ettiği yerleri boşaltma kararı aldı. Fransa ise BMM ile görüşmek için fırsat bekledi.

Kazanılan zafer, İtilaf Devletleri'nin Yunanlara olan güvenini azaltırken Türk milletinin BMM ve Türk ordusuna olan güvenini artırdı. İkinci İnönü Zaferi'nin ardından Refet Paşa komutasındaki Güney Cephesi birlikleriyle Aslıhanlar bölgesinde Yunanlar üzerine bir saldırı daha düzenlendi. Fakat Dumlupınar mevzilerine çekilen Yunan birliklerine karşı başarı sağlanamadı. Bu durum, Türk ordusunun henüz genel bir saldırıya hazır olmadığını göstermesi açısından önemlidir.

d. Kütahya - Eskişehir Muharebeleri (10-25 Ağustos 1921)

Yunanların Ankara'ya ulaşmak için başlattıkları İkinci İnönü saldırısı da sonuçsuz kalmıştı. Aldıkları yenilgiler üzerine Yunanlı komutanlar daha fazla askerî güce ihtiyaçları olduğunu anladılar. Bu düşünceyle yeni bir saldırı hazırlığı ve Batı Anadolu'da askerî güçlerini artırmak için önlemler aldılar. Yaptıkları propaganda ve çağrılar ile ülkelerinden askerî yardım ve destek sağladılar.

Türk ordusunu, saldırıya geçmeden yok etmek ve Ankara'ya ulaşmak isteyen Yunanlar, yeniden saldırıya geçtiler (10 Temmuz 1921).

Düzenli ordu, Yunanların ilerleyişini İnönü - Eskişehir ve Afyon - Kütahya dolaylarında durdurmak istedi ise de başarılı olamadı. Yunanların saldırısı ile gerçekleşen Eskişehir-Kütahya Muharebeleri Türk ordusunun yenilgisi ile sonuçlandı. Bu yenilgi sonucunda önce Afyon (13 Temmuz 1921), daha sonra ise Kütahya ve Eskişehir (17-20 Temmuz 1921) Yunanların eline geçti.

Mustafa Kemal, Türk ordusunun fazla kayıp vermesini istemiyor, düşmanın da bulunduğu karargâh ve mevzilerden uzaklaştırılması gerektiğini düşünüyordu. Bu sebeple Türk ordusuna Sakarya Irmağı'nın doğusuna çekilme emrini verdi (25 Temmuz 1921). Bu çekilme, ordunun toparlanması ve savunma yapabilmesi için uygun bir hareket idi. Ayrıca, Sakarya Irmağı doğal bir savunma hattı olarak kullanılacaktı. Böylece yeni bir savunma cephesinin oluşturulması daha kolay olacaktı.